

XXX ajaloo-olümpiaad 2025/2026

Juhend, teemad, kirjanduse nimekiri, märksõnad ja žürii koosseis

XXVIII üleriigilist ajaloo-olümpiaadi korraldab Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts koostöös Tartu Ülikooli ajaloo ja arheoloogia instituudi, Tartu Ülikooli Teaduskooli ning Haridus- ja Noorteametiga. Olümpiaadi läbiviimist toetab Haridus- ja Teadusministeerium.

Ajaloo-olümpiaadi üleriigiline **piirkonnavoore** toimub elektrooniliselt põhikoolis **5. veebruaril** ja gümnaasiumiastmes **6. veebruaril 2026**, üleriigiline **lõppvoore** **28. märtsil 2026** Tartus Miina Härma Gümnaasiumis. Parimate tunnustamine toimub **15. mail 2026** Haridus- ja Teadusministeeriumi saalis Tartus.

Piirkonnavoore osalevad VI–XII klasside õpilased. VI–IX klasside õpilased saavad osaleda klassi jaoks määratud teemal. Gümnaasiumiõpilased saavad valida kolmest etteantud teemast ühe.

Üleriigilises lõppvoore osalevad õpilased VIII–XII klassist. Lõppvoore kutsutakse võistlema iga piirkonna parimad vastavalt eraldatud kohtade jaotusele (vaata tabelit allpool), tingimusel, et õpilane on saanud vähemalt 60% maksimaalsest punktisummast. Lisaks pääsevad lõppvoore vähemalt kuus õpilast üleriigiliselt moodustunud pingerea alusel. Lõppvoore tuleb olümpiaaditöö sooritada samal teemal kui piirkonnavooreski.

Kui piirkonna prima olümpiaaditöö punktisumma jääb alla 60%, täidetakse vabanenud koht üleriigilise pingerea alusel. Samal viisil täidetakse võimaluse korral kohad, mis vabanevad osalemisõigusest loobumise tulemusena. Kokku kutsutakse lõppvoore 38 õpilast VIII klassist, IX klassist ja kolmel teemal gümnaasiumist. Osalema oodatakse ka **eesti koolide õpilasi teistest riikides**, kes sooritavad töö eesti keeles, nendel on võimalus lõppvoore pääseda vaid üldise pingerea alusel.

Olümpiaadi lõppvoore kohtade jaotus piirkonniti.

Piirkond	Kohtade arv klassi/teema kohta	
	VIII ja IX klassis	Gümnaasiumis
1. Tallinna linn	8	8
2. Harjumaa	3	2
3. Ida-Virumaa	2	2
4. Lääne-Virumaa	1	2
5. Pärnumaa	2	2

6. Tartu linn	4	4
7. Tartumaa	2	2
8. Hiiumaa	1	1
9. Jõgevamaa	1	1
10. Järvamaa	1	1
11. Läänemaa	1	1
12. Põlvamaa	1	1
13. Raplamaa	1	1
14. Saaremaa	1	1
15. Valgamaa	1	1
16. Viljandimaa	1	1
17. Võrumaa	1	1
Üleriigiline pingerida	Vähemalt 6	

Põhikooli (VI–IX klass) olümpiaaditööd tõlgitakse ka **vene keelde**, gümnaasiumiastme tööd on ainult eestikeelsed.

Olümpiaadil osaleja peab olema üldhariduskooli õpilane või omandama kutseharidust põhikooli baasil ning kuni 26 aastat vana.

Piirkonnavooru **registreerimine** toimub jaanuaris 2026, selle kohta tuleb täpsustav informatsioon vahetult enne.

Piirkondlik voorus on olümpiaaditöö kirjutamise aeg VI–VIII klassis 60 minutit ja töö eest on võimalik saada maksimaalselt 60 punkti. IX–XII klassi õpilaste töö kirjutamise aeg on 100 minutit ja töö eest on võimalik saada maksimaalselt 100 punkti. Üleriigilise žürii liikmed valmistavad ette iga teema kohta märksõnad ning allikate nimekirja, mis on leitav juhendi lõpust. VI ja VII klassis on olümpiaadiks kasutatava allikmaterjali maht kuni 100 lehekülge, VIII klassis kuni 150 lehekülge, IX klassis kuni 200 lehekülge ja gümnaasiumis kuni 250 lehekülge.

Põhikooli piirkondlik voor algab 5. veebruaril 2026 kell 9.00 VI klassil, kell 11.00 VII klassil, kell 13.00 VIII klassil ja kell 15.00 IX klassil. Gümnaasiumi piirkondlik voor toimub 6. veebruaril 2026, kell 9.00 alustab üldajaloo teema, kell 11.00 Eesti ajaloo teema ja kell 13.00 XX sajandi teema.

Piirkondlik voor on elektrooniline ning viiakse läbi osaleja enda koolis, töö on individuaalne ning kõrvaliste materjalide kasutamine on keelatud. Tööd ei ole lubatud sooritada nutitelefonis. **Olümpiaadi ausa läbi viimise eest vastutab kool.** Selts võib saata kooli vaatlaja, kes reeglitest kinnipidamist kontrollib. Kool peab tagama hea netiühendusega arvuti, vajadusel ka kõrvaklapid (nende vajadusest teavitatakse registreerimisel). Vastamise kiirus ei anna lisapunkte, kuid võrdsete punktide korral paigutub pingereas ettepoole kiirem õpilane. Piirkonnavoору ülesandeid kontrollib ja hindab üleriigiline komisjon.

Žürii avalikustab piirkonnavoору tulemused ja lõppvoору kutsutute nimed hiljemalt 20. veebruaril. Nimekiri avalikustatakse Tartu Ülikooli Teaduskooli (www.teaduskool.ut.ee) ja Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi (www.eays.edu.ee) veebilehtedel. Õpilastel, kes loobuvad lõppvoорus osalemisest, palutakse sellest teatada hiljemalt 6. märtsiks 2026. See võimaldab pakkuda osalemisvõimalust järgnevatele õpilastele. Korrigeeritud lõppvoору kutsutute nimekiri avalikustatakse hiljemalt 18. märtsil Tartu Ülikooli Teaduskooli ja Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi veebilehtedel.

28. märtsil 2026 toimub Tartus olümpiaadi **üleriigiline voor**. Lõppvoору olümpiaaditööd koostavad Tartu Ülikooli õppejõud PhD Lauri Kanni juhtimisel. Lõppvoорuks olümpiaadi teemad ei muutu, kuid märksõnades ja kirjanduse loendis võivad väikesed muudatused olla, nendest teavitatakse osalejaid individuaalselt. Olümpiaaditöö maht on lõppvoорus VIII klassil 60 punkti, küsimustele vastamiseks on aega 90 minutit, IX klassil ja gümnaasiumis on küsimusi 100 punkti ulatuses ja aega vastamiseks 120 minutit.

Lõppvoору tulemused avalikustatakse nimeliselt Tartu Ülikooli Teaduskooli ja Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi veebilehtedel isikustatud kujul: nimi, kool, klass, tulemus ja õpetaja/juhendaja nimi. Kõik avalikustatud isikuandmed esitatakse otsingumootoritele kättesaamatul kujul. Olümpiaadi parimate **autasustamine** toimub 15. mail Tartus, Haridus- ja Teadusministeeriumis.

Olümpiaadi teemad 2025/26

6. klass – Vana-Egiptus

7. klass – Hansa Liit

8. klass – rahvuslik ärkamine Euroopas ja Eestis 19. sajandil

9. klass – Eesti Vabariigi kaitse- ja välispoliitika 1920-1940 (Tartu rahust Narva diktaadini)

Gümnaasium: rahvuslik ärkamine Euroopas 19. sajandil

või Eestikeelne kirjasõna läbi sajandite (1525-1935)

või 1905. aasta revolutsioon

Kirjandus ja märksõnad

Põhikool

6. klass - Vana-Egiptus

Kirjandus

1. **Egiptuse hiilgus.** (2021) SA Eesti Kunstimuuseum.
https://youtu.be/_q6YFWAgLas?feature=shared (alates 2:00 kuni 27:40 min)
2. Kõiv, M. (2006) **Inimene, ühiskond, kultuur. I osa. Vanaaeg.** Avita, lk 31-45
3. Hart, G. (Toim) (1997) **Vana-Egiptus.** Varrak, lk 34-51
4. Lõhmus, A. (Toim) (2024) **Püramiidide varjus.** Äripäev, lk 29-41, 87-98
5. Siig, K. (2022) **Vana-Egiptuse riigikorraldus.** Ajalugu 6. klass. <https://youtu.be/D8je3sro-E?feature=shared> (6:01 min)
6. Siig, K. (2022) **Vana-Egiptuse kultuur ja teadus.** Ajalugu 6. klass.
<https://youtu.be/mxvYXwphJzM?feature=shared> (5:28 min)
7. Siig, K. (2022) **Vana-Egiptuse usund.** Ajalugu 6. klass.
<https://youtu.be/mbiBrPmgp5w?feature=shared> (3:39 min)
8. **Egiptus.** (i.a.) Taskutark <https://www.taskutark.ee/egiptus/> (ilma videodeta)
9. Miles, L. (1997) **Maailmaajaloo illustreeritud atlas.** Koolibri, lk 14-15

Märksõnad

Vana-Egiptuse eluolu, riigikorraldus ja ühiskonnakihid, kuulsamad valitsejad, religioon ja tähtsamad jumalad, egiptlaste kultuuri- ja teadussaavutused, vaarao, preestrid, ametnikud, orjad, hireoglüüfid, piltkiri, silpkiri, templid, püramiidid, muumia, sarkofaag, palsameerimine.

7. klass – Hansa Liit

Kirjandus

1. Põltsam-Jürjo, I. jt. (2023) **Keskaeg. Õpik 7. klassile. I osa.** Avita, lk 105-107, lk 108-111
2. Põltsam-Jürjo, I. jt. (2023) **Keskaeg. Õpik 7. klassile. II osa.** Avita, lk 76-79
3. Palginõmm, K., Maasing, M. (2016) **Ajaloo õpik 7. klassile. Keskaeg. I osa.** Maurus, lk 62-69, lk 70-77
<https://www.taskutark.ee/study/ajaloo-opik-7-klassile-i-osa/43254/>
<https://www.taskutark.ee/study/ajaloo-opik-7-klassile-i-osa/43294/>
4. Palginõmm, K., Maasing, M. (2017) **Ajaloo õpik 7. klassile. Keskaeg. II osa.** Maurus, lk 72-79, lk 80-85
<https://www.taskutark.ee/study/ajaloo-opik-7-klassile-ii-osa/47832/>
<https://www.taskutark.ee/study/ajaloo-opik-7-klassile-ii-osa/47892/>

5. Graichen, G., Hammel-Kiesow, R. (2012) **Hansa Liidu ajalugu**. Tänapäev lk 59-64, lk 115-126, lk 129-147
6. Õun, M., Ojalo, H. (2015) **101 Eesti laeva**. Varrak, lk 12-13
7. **Koge** (i.a.) Eesti Meremuuseum <https://meremuuseum.ee/paksmargareeta/ajaloo-ja-merehuvilisele/koge/> 3 lk
8. Kivimäe, J. (2005) **Eesti lugu. Hansa roll**. Eesti Rahvusringhääling <https://vikerraadio.err.ee/788126/eesti-lugu-hansa-roll-juri-kivimae> 10 lk
9. Kivimäe, J. (2005) **Eesti lugu. Hansa kaupmees**. Eesti Rahvusringhääling <https://vikerraadio.err.ee/788125/eesti-lugu-hansa-kaupmees-juri-kivimae> 11 lk

Märksõnad

Hansa mõiste. Hansa Liidu kujunemine. Olulisemad hansalinnad. Eesti hansalinnad. Keskaegse linna valitsemise, igapäevane elu ja pidustused. Hansakontorid. Hansapäevad. Hansa kaupmees – kaupmeheks saamine, elustiil ja tegevus. Kaupmeeste vennaskonnad ja gildid. Tähtsamad kaubad, mida veeti idast läände ja vastupidi. Eestlaste roll Hansas. Hansakaubandust häirinud tegurid. Koge. Hansa langus.

8. klass - Rahvuslik ärkamine Euroopas ja Eestis 19. sajandil

Kirjandus

1. Seppel, M., Pajur, A. (2013) **Uusaeg. Ajalooõpik 8. klassile**. Avita, lk 14-17, 80-87
2. Hiiemaa, K., Klaassen, O.-M., Piirimäe, H., Piirimäe, K., Tannberg, T. (2001) **Uusaeg III**. Koolibri, Lk 179, 197-201
3. Schulze, H. (2005) **Saksa ajalugu**. Valgus, lk 89-93, 96-97, 100-105
4. Vahtre, S. (Peatoim) (2010) **Eesti ajalugu V**. Ilmamaa, lk 58-59, 225-227, 229-231, 234-242, 246-257, 258-262
5. Rosenberg, T. (2019) **Eesti lugu. Ärkamisaeg**. Eesti Rahvusringhääling, <https://vikerraadio.err.ee/934382/eesti-lugu-arkamisaeg>, (00:00-45:10)
6. Salupere, M. (2019) **Eesti lugu. Johann Voldemar Jannsen**. Eesti Rahvusringhääling, <https://vikerraadio.err.ee/936371/eesti-lugu-johann-voldemar-jannsen-200>, (00:00-45:10)
7. Olesk, S. (2019) **Eesti lugu. Jakob Hurt 180**. Eesti Rahvusringhääling, <https://vikerraadio.err.ee/938812/eesti-lugu-jakob-hurt-180>, (00:00-43:34)
8. Kähär-Peterson, K. (2025) **Eesti lugu. Raamatuaasta. Carl Robert Jakobson**. Eesti Rahvusringhääling, <https://vikerraadio.err.ee/1609655540/eesti-lugu-raamatuaasta-carl-robert-jakobson>, (00:00-42:55)
9. Kuutma, K. (2019) **Eesti lugu. 150 aastat laulupidusid**. Eesti Rahvusringhääling, <https://vikerraadio.err.ee/945883/eesti-lugu-150-aastat-laulupidusid>, (00:00-14:52)
10. **I laulupidu (1869)**. (i.a.) Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA, <https://sa.laulupidu.ee/ajalugu/i-laulupidu/>
11. **II laulupidu (1879)**. (i.a.) Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA, <https://sa.laulupidu.ee/ajalugu/ii-laulupidu/>

12. **III laulupidu (1880).** (i.a.) Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA, <https://sa.laulupidu.ee/ajalugu/iii-laulupidu/>
13. Sudak, J (2018). **Sinimustvalge lugu ehk kuidas sündis Eesti riigi lipp.** Imeline Ajalugu nr 3, lk 58-59
14. **Veebituur näitusel "Kohtumised": Milline on Eesti lipu lugu?** (2020) Eesti Rahva Muuseum, <https://www.youtube.com/watch?v=lkWxMQaMGPM>, (00:00-5:57)
15. Rosenberg, T. (2018) **Eesti lugu. Läti rahvuslik ärkamine.** Eesti Rahvusringhääling, <https://vikerraadio.err.ee/867065/eesti-lugu-lati-rahvuslik-arkamine>, (01:20-37:12)

Märksõnad

Rahvuse mõiste, rahvusluse tõus 19. sajandil Euroopa erinevates piirkondades.

Prantsuse revolutsiooni mõju Saksamaa rahvuslikule liikumisele, ülikoolid kui rahvusliku liikumise keskused, üliõpilasliikumine, võimlemisliikumine, lauluseltsid ja laulupidu.

Estofiilid, ärkamisaja eeldused Eestis, eelärkamisaeg, ärkamisaja keskused, seltsiliikumine (erinevad seltsid), laulupeod, palvekirjade aktsioonid, F. R. Faehlmann, F. R. Kreutzwald, J. V. Janssen, C. R. Jakobson, J. Hurt, L. Koidula.

Letofiilid, Tartu ülikooli roll Läti ärkamisajal, Lettonia ja puna-valge-punane lipp, Riia Läti Selts, laulupidu, K. Valdemars, K: Barons, A. Pumpurs, noorlätlased.

9. klass - Eesti Vabariigi kaitse- ja välispoliitika 1920-1940 (Tartu rahust Narva diktaadini)

Kirjandus

1. Laur, M., Pajur, A., Tannberg, T. (1995) **Eesti ajalugu II.** Avita, lk 52-54, 76-80, 92-95
 2. Medijainen, E. (1998) **Maailm provintsionu peeglis.** Kleio, lk 13-54, 108-111, 119-121
 3. Made, V. (2019) **Eesti välispoliitika 100 aastat.** Post Factum, lk 17-30, 35-39, 42-45, 48-49, 52-67, 69, 72-73, 82
 4. Ant, J. jt (2005) **Eesti ajalugu VI osa. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni.** Ilmamaa, lk 107-117
 5. Talvik, M. (2007-2008) **Eesti aja lood.** Eesti Rahvusringhääling
<https://jupiter.err.ee/1608253884/eesti-aja-lood>
7. osa – Tartu rahu – 9.20- 12.20; 17.03-19.30; 21.20- 27.00
11. osa – Eesti piiril – 0.00 – 0.26; 1.40- 3.14; 3.50- 14.50
12. osa – Liidud ja lepingud - 2.10 – 8.50; 9.33- 10.30; 14.14- 15.42; 17.37- 18.50; 19.16- 24.35
16. osa – Mässukatse – 1.00- 7.15; 8.50- 18.25
17. osa – Kaitseliit – kogu saade – 27 min
39. osa – Kaitsevõime – kogu saade - 27 min
- 42.osa – Paktide aasta – kogu saade - 27 min
- 44.osa – Baasid – kogu saade - 27 min

Dokumendid:

1. Tartu rahulepingu tekst

[https://et.wikisource.org/wiki/Rahuleping_Eesti_ja_Venemaa_vahel_\(Tartu_rahul\)](https://et.wikisource.org/wiki/Rahuleping_Eesti_ja_Venemaa_vahel_(Tartu_rahul))

2. Molotovi-Ribbentropi pakti ja salaprotokolli tekstid

https://et.wikipedia.org/wiki/Molotovi-Ribbentropi_pakt#Mittekallaletungilepingu_tekst

https://et.wikipedia.org/wiki/Molotovi-Ribbentropi_pakt#Salajase_lisaprotokolli_tekst

3. Eesti Vabariigi ja NSV Liidu vaheline vastastikuse abistamise pakti tekst

https://et.wikipedia.org/wiki/Eesti_Vabariigi_ja_NSV_Liidu_vaheline_vastastikuse_abistamise_pakt#Pakti_dokument

Märksõnad

Tartu rahu – delegatsioonid, läbirääkimiste koht, lepingutingimused, Eesti Vabariigi tunnustamine, piiride küsimus. Eesti Vabariigi ja Venemaa/NSV Liidu hilisemad suhted.

Eesti ja Rahvasteliit – Eesti osalemine Rahvasteliidu töös, Rahvasteliidu abi Eestile.

Eesti suhted Euroopa riikidega (Suurbritannia, Prantsusmaa, Saksamaa, Rootsi, Soome, Poola, Leedu, Läti) ja USA-ga. Balti liit.

Kaitseliit ja Kaitsevägi – loomine, struktuur, tegevus.

Detsembrimäss – osalejad, eesmärk, sündmused detsembris 1924,

Paktide aasta ja baasid. MRP, baaside leping, Narva „diktaat“.

Jaan Poska, Simon Joffe, Konstantin Päts, Johan Laidoner, Kaarel Eenpalu, Ants Kurvits, Nikolai Reek, Stephen George Tallents, Kaarel Robert Pusta, Johann Pitka, Ernst Pödder, Ado Birk, Jaan Anvelt.

Gümnaasium

Rahvuslik ärkamine Euroopas 19. sajandil

Kirjandus

1. Hiiemaa, K., Klaassen, O.-M., Piirimäe, H., Piirimäe, K., Tannberg, T. (2001) **Inimene, ühiskond, kultuur III osa, Uusaeg. XI klassi ajalooõpik**. Koolibri, lk 197-213, 220-225
2. Beazley, M., peatoimetaja dr Stevenson, J. (2003) **Euroopa ajalugu: Antiikajast kuni kolmanda aastatuhande koiduni**. Varrak, lk 294-303, 314-327, 340-343, 348-351
3. Vahtre, L., Laar, M. (2014) **Üldajalugu gümnaasiumile**. Maurus, lk 226-231
4. Laur, M., Tannberg, T. (2009) **Inimene, ühiskond, kultuur III osa, Uusaeg**. Avita, lk 120-131
5. Kõiv, M., Kaljundi, L., Laur, M., Tannberg, T. (2015) **Üldajalugu gümnaasiumile**. Avita, lk 154-159

6. Gellner, E. (2019) **Rahvused ja rahvuslus**. Tallinna Ülikooli kirjastus, lk 83-93
7. Kinder, H., Hilgemann, W. (2001) **Maailma ajaloo atlas. Maailma ajalugu esiajast tänapäevani** Avita, lk 319, 322-339, 350-363
8. **Euroopa ajaloo ristteed. Käsitlusi Euroopa ajaloo võtmetekedest** (2012) Argo, lk 19-32, 45-57, 60-81
9. Laar, M. (2006) **Äratajad. Rahvuslik ärkamisaeg Eestis 19.sajandil ja selle kandjad** Grenader lk 49-65, 72-120, 136-147

Märksõnad

1830. aasta revolutsioonid, ametiühingute tekkimine, Oweni sotsialism, kommunistliku partei manifest, 1848.-1849. aasta revolutsioonid, Habsburgide impeerium, rahvusluse määratlus, riik ja rahvus, rahvuslik enesemääramine, autokraatia ja reformid Venemaal, Krimmi sõda, väikerahvaste ärkamine Euroopas, Läänemeremaade rahvuslik liikumine

Saksamaa: rahvusliku ühendamise idee, elitaarne etapp, üliõpilasliikumine, Liidupäev, Ülesaksamaaline Üliõpilasliit, seltsiliikumine, meestelaulu seltsid, rahvuslik poliitiline liikumine, rahvusriigi probleem 1848. aasta revolutsioonis, Frankfurdi parlament, Saksa riigi loomine, Preisi sõjad, Preisi uuenemine, raua ja verega, Põhja-Saksa Liidust keisririigiks, Keiserlik Saksamaa

Kreeka: rahvuskogu, filhellenid, võitlus Türgi võimu vastu, Kreeka riigi loomine, Londoni konverents, noore rahvusriigi probleemid, panhellenistlik liikumine

Itaalia: Itaalia killustatus, Itaalia ühendamine, karbonaarid ja esimene revolutsioon, moraalne puhtus, rahvusliku liikumise suunad, 1848.-1849. aasta revolutsioonid, Veneetsia vabariik, Põhja- ja Kesk-Itaalia ühendamine, Itaalia kuningriik

Isikud: Karl Sand, Aleksandros Maurokordatos, Joannis Kapodistrias, Otton I, Guglielmo Pepe, Camillo Benso Cavour, Giuseppe Garibaldi, Vittorio Emanuele II, Ludolf Camphusen, Heinrich von Gagern, Otto Leopold von Bismarck, Wilhelm I, Wilhelm II, lord Sidmouth, Nikolai I, Aleksander II, Franz Joseph I, Johann Gottfried Herder, Ernest Renani, Max Weber, Karl W. Deutsch

Eestikeelne kirjasõna läbi sajandite (1525-1935)

Kirjandus

1. Pajusalu, K. (2019) **Eesti keele 100 aastat**. Post Factum, lk 13- 26, 47-51, 59-61
2. Mõlde, A. (2018) **Eesti raamatu 100 aastat**. Post Factum, lk 9-22, 24-43, 57-63, 69-74
3. Kumberg, K. (2022) **A nagu aabits**. Tammeraamat, lk 7-10, 13-14, 16-17, 24-25
4. Kivimäe, J. (2000) **Eestikeelsest trükisest anno 1525**. Eesti vanimad raamatud Tallinnas = Die ältesten estnischen Bücher in Tallinn (Reval). Eesti Rahvusraamatukogu, lk 19-25

<https://www.etera.ee/zoom/9414/view?page=1&p=separate&tool=info&view=0,0,2250,3416>

5. Altof-Telschow, K. (2000) **Wanradt -Koelli katekismus ja tema aeg**. Eesti vanimad raamatud Tallinnas = Die ältesten estnischen Bücher in Tallinn (Reval). Eesti Rahvusraamatukogu, lk 68- 71
<https://www.etera.ee/zoom/9414/view?page=1&p=separate&tool=info&view=0,0,2250,3416>
6. Reimo, T. (2002) **Trükindus ja kirjandustegevus Tallinna 17. ja 18.sajandil**. Eesti vanimad raamatud Tallinnas = Die ältesten estnischen Bücher in Tallinn (Reval). Eesti Rahvusraamatukogu, lk 95- 97, 101- 103
<https://www.etera.ee/zoom/9414/view?page=1&p=separate&tool=info&view=0,0,2250,3416>
7. Selart, A. jt. (2012) **Eesti ajalugu II**. Tartu, lk 306-314
8. Küng, E jt (2013) **Eesti ajalugu III**. Tartu lk 181-184, 405-411, 415-438
9. Vahtre, S. jt (2003) **Eesti ajalugu IV**. Tartu, lk 229- 231, 240-247, 250-258
10. Vahtre, S. jt (2010) **Eesti ajalugu V**. Tartu, lk 299-313, 385-389
11. Reimo, T. (2025) Eesti lugu. **Eesti raamat 1525-2025**. Eesti Rahvusringhääling, 01.20- 12.52 min <https://vikerraadio.err.ee/1609593351/eesti-lugu-raamatuaasta-eesti-raamat-500>
12. Laak, M. (2025) **Eesti lugu. Raamatuaasta. Eepos "Kalevipoeg"**. Eesti Rahvusringhääling, 02.45- 13.40 min, 29.10- 38.07 min
<https://vikerraadio.err.ee/1609619680/eesti-lugu-raamatuaasta-eepos-kalevipoeg>
13. Ross, K. (2025) **Eesti lugu. Raamatuaasta. Thor Helle piiblitõlge - 1739**. Eesti Rahvusringhääling, 02.12- 11.11 min, 21.43- 25.00 min
<https://vikerraadio.err.ee/1609606902/eesti-lugu-raamatuaasta-thor-helle-piiblitolge-1739>
14. Laur, M. (2025) **Eesti lugu. Raamatuaasta. Lühike õpetus**. Eesti Rahvusringhääling, 07.37-14.42 min <https://vikerraadio.err.ee/1609613665/eesti-lugu-raamatuaasta-luhike-opetus>
15. Aarma, L. (1991) **Kukk kirikutornis ja aabitsas**. Horisont nr 12, lk 30-32
<https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:291521/261995/page/32>
16. Pajusalu, K. (2025) **Raamatu ja kirja tähendused eesti vanas kirjakeeles**. Keel ja Kirjandus, nr 1-2, lk 10-15
<https://dea.digar.ee/?a=d&d=AKkeeljagirjandus202501&e=-----et-25--1--txt-txIN%7ctxTI%7ctxAU%7ctxTA----->
17. Põldvee, A. (2018) **Käsu Hansu kirjad** Tuna nr 4, lk 85- 87, 89-92
<https://tuna.ra.ee/kasu-hansu-kirjad-lk-85-103/>
18. Aru, K. (2025) **Andkem raamatule aega!** Tuna nr 1, lk 126–130
<https://tuna.ra.ee/andkem-raamatule-aega-lk-126-130/>
19. Põltsam, I (2000) **Eesti raamatu ajaloo algus — kas luterliku või katoliku kirjasõnaga?** Tuna nr 2, lk 13-19 <https://www.ra.ee/ajakiri/eesti-raamatu-ajaloo-algus-kas-luterliku-voi-katoliku-kirjasonaga/>
20. Viht, A., Habicht, K. (2022) **Baltisaksa periood eesti keele korralduses Vaateid eesti keelekorralduse arenguloole**. Keel ja Kirjandus nr 11, lk 2032- 2044

<https://dea.digar.ee/?a=d&d=AKkeeljakirjandus202211&e=-----et-25--1--txt-txIN%7ctxTI%7ctxAU%7ctxTA----->

Märksõnad

Reformatsioon ja trükisõna algus, reformatsiooni mõju eestikeelse kirjasõna tekkimisele, esimesed eestikeelsed trükised: 1525. a katekismus, 1535. a Wanradt–Koell'i katekismus, jesuiitide tegevus Tartus Poola võimu ajal.

Rootsi aeg ja rahvahariduse edendamine (piiskop Joachim Jehring ja Liivimaa kindralsuperintendent Johann Fischer jt), trükikojad, esimesed grammatika- ja keeleõpikud: Heinrich Stahl, Johannes Gutsclaff, piibli osatõlked põhja- ja lõunaeesti keeles, Bengt Gottfried Forseliuse koolireform ja aabits.

1739. a piiblitõlge, pietistlik kirjandus ja vennastekoguduste mõju, rahvakalendrid, eestikeelne jutukirjandus, August Wilhelm Hupel, Otto Wilhelm Masing, Friedrich Gustav Arvelius, Friedrich Wilhelm Willmann jt.

Estofiilide tegevus, ajakirjandus ja perioodika 19. sajandi Eestis, “Kalevipoeg”, Kristjan Jaak Peterson, Friedrich Robert Faehmann, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Carl Robert Jakobson, Lydia Koidula, Eduard Ahrens jt, Õpetatud Eesti Selts, raamatukogude teke ja seltside tegevus.

Eesti keel XX sajandi alguses, Eesti Kirjanduse Selts, keeleuendus 1920ndatel, õigekeelsuse sõnaraamatud, Eesti esimene keelesaadus, 1935. aasta raamatuaasta, Johannes Aavik, Johannes Voldemar Veski, Oskar Loorits, Andrus Saareste jt.

1905. a. revolutsioon Baltimaades, Soomes ja Venemaal

Kirjandus

- 1) Rosenberg, T. (2024) Eesti lugu 812. **1905. a revolutsiooni käsitlused**. Eesti Rahvusringhääling
<https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/eesti-lugu-812-1905-a-revolutsiooni-kasitlused> kuni 41.25
- 2) Karjahärm, T. (2005) **Revolutsioon, mis äratas eestlased. 100 aastat 1905. aasta revolutsioonist**. Horisont nr 1
http://vana.loodusajakiri.ee/horisont/artikkel406_389.html
- 3) Pajur, A. (2024) Eesti lugu 818. **Vasakpoolsed. Punase aasta rahvarahutused**. Eesti Rahvusringhääling
<https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/eesti-lugu-818-vasakpoolsed-punase-aasta-rahvarahutused> kuni 48.47
- 4) Palamets, H. (2005) Ajalootund R2-S. **100 aastat Verisest pühapäevast**. Eesti Rahvusringhääling
<https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/ajalootund-r2-s-ajalootund-r2-s-100-aastat-verisest-puhapaevast> kuni 10.45, 14.07-21.57, 24-34, 36.28-45.17

- 5) Kann, L. (2023) **Inimohvritega revolutsioonisündmused Eesti linnades 1905. aastal.** Tartu Ülikool
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/d2b66650-3b58-4940-b70c-5068c8625327/content> lk 67-89
- 6) Komissarov, E. (2015) **1905.-1907. aasta revolutsioon ja eesti kunst.** Vikerkaar nr 7-8
<https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:253554/225500/page/165> 147-154, 165-169
- 7) Olesk, S. (2005) **Maailmapilt. Eesti kirjanikud ja 1905. a.** Eesti Rahvusringhääling
<https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/maailmapilt-maailmapilt-eesti-kirjanikud-ja-1905-a>
kuni 25.55
- 8) Laidla, J. (2024) Eesti lugu. **Vasakpoolsed. Marta Lepp - revolutsioonist taarausuni.** Eesti Rahvusringhääling
<https://vikerraadio.err.ee/1609482989/eesti-lugu-vasakpoolsed-marta-lepp-revolutsioonist-taarausuni> kuni 21.45
- 9) Kann, L. (2017) **Tulistamine Tallinna Uuel turul 1905. aasta 16. oktoobril.** Tuna nr 3
https://www.ra.ee/wp-content/uploads/2017/03/Kann_Lauri_Tulistamine_2015_3.pdf
- 10) Pajur, A. (2024) Eesti lugu. **Vasakpoolsed. Algusaastad.** Eesti Rahvusringhääling
<https://vikerraadio.err.ee/1609434304/eesti-lugu-vasakpoolsed-algusaastad> kuni 31.10
- 11) Hallik, T. (2008) Eesti lugu. **EV - 90. Alma Ostra - Oinas.** Eesti Rahvusringhääling
<https://vikerraadio.err.ee/788067/eesti-lugu-ev-90-alma-ostra-oinas> kuni 13.30
- 12) Karjahärm, T. (2012) **Vabariigid ja komiteed: massiliikumine Eesti valdades 1905. aastal mikroajaloolises mõõtkavas.** Acta Historica Tallinnensia
https://www.kirj.ee/public/Acta_hist/2012/issue_1/acta-2012-18-3-47.pdf lk 8-42
- 13) Kuldkepp, M. (2025) **Vintpüssid 1905. aasta revolutsionäridele.** Vikerkaar nr 1-2
<https://www.vikerkaar.ee/vintpussid-1905-aasta-revolutsionaaridele/>
- 14) Varik, R. (2023) **Poliitilised tulevikuvisionid ja revolutsiooni mõtestamine Tartu ajalehtedes 1905. aastal: Postimehe, Uudiste ja Nordlivländische Zeitung analüüs.** Tartu Ülikool
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/7b83f64f-0e4a-4b8c-8202-2b2b790d2fbd/content> lk 26-35
- 15) Hiio, T., Lippus, K. (2016) **Lähiajalugu gümnaasiumile. I osa.** Maurus lk 52-59
- 16) Laar, M., Vahtre, L. (2013) **Eesti ajalugu gümnaasiumile. II osa.** Maurus lk 202
- 17) Leppik, L. jne (2010) **Eesti ajalugu V. Pärissorjuse kaotamisest Vabadussõjani** 348-370
- 18) Tannberg, T., Pajur, A. (2006) **Eesti ajalugu 2. osa. 20. sajandist tänapäevani,** Avita. lk 11 **või** Piirimäe, P. jne (2015) **Eesti ajaloo õpik gümnaasiumile, II osa. Rootsi ajast 20. sajandi alguseni.** Avita lk 128-129 (aula ja bürgermusse otsused)
- 19) 3. lugu. **Noor sotsiaaldemokraat** (2022) August Rei elulugu. Avatud Hariduse Liit
<https://opituba.ahl.ee/3-noor-sotsiaaldemokraat/> (vaid isikud fotodel)

Märksõnad

Revolutsiooni eellugu: Vene-Jaapani sõda ja eestlaste osalus selles. Tartu ja Tallinn 20. saj alguses, kohalikud valimised. Eesti ajalehed ja nendega seotud isikud ning üldine suunitlus.

1905. a üldine sündmuste kronoloogia Eestis, olulisemad isikud. Noor-Eesti kirjanikud ja kunstnikud revolutsioonisündmustes. Naised revolutsiooniliikumises. Tartu rahvaasemike kongress, 1905. a lõpu komiteede ja omavalitsuste tegevus, mõisate rüüstamised ja karistussalkade tegevus, erakoolide seadus.

Sündmused Leedus: poliitilised rühmitused ja nende liidrid, Vilniuse seim.

Sündmused Lätis: poliitilised rühmitused ja nende liidrid, Balti erikord ja tööstusrevolutsioon Lätis, Riia meeleavaldus, revolutsionääride tegevus linnas ja maal, õpetajate kongress, karistussalkade tegevus.

Sündmused Soomes: Bobrikovi tegevus, vana- ja noorsoomlased, olulisemad revolutsioonijuhid, Eduskunta valimised.

Sündmused Venemaal: sotsialistlike rühmituste erinevused ja sarnasused, koostöö teiste revolutsiooniliste rühmitustega, Verine Pühapäev, 17. oktoobri manifest, põhiseadus ja I, II parlamendi, sh eesti delegaatide tegevus.

Kaasaegsete (sh välismaal) hinnangud revolutsioonile, suhtumine revolutsiooni (revolutsiooni käsitlused ja sümbolid) erinevatel aegadel.

Olümpiaadi žürii koosneb Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi kuuluvatest ajalooõpetajatest: Aare Ristikivi (žürii esimees, Hugo Treffneri Gümnaasium), Kaarel Aadli (žürii kaasesimees, Tallinna Tõnismäe Riigigümnaasium), Liivi Vislapuu (Viljandi Gümnaasium), Epp Pavelts (Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium), Tiit Naarits (Jõgevamaa Gümnaasium), Jane Pääsukene (Tartu Veeriku Kool), Anu Tintera (Tartu Rakenduslik Kollidž), Kersti Haljasmets (Elva Gümnaasium), Janne Rau (Haapsalu Põhikool).

Olümpiaaditööde tõlkijaks vene keelde on Veronika Kim (Tartu Annelinna Gümnaasium), piirkondliku vooru tehnilise teostuse eest vastutab Madli-Maria Naulainen (Kuressaare Nooruse Kool).

Käesoleva juhendiga reguleerimata küsimuste lahendamine on olümpiaadi žürii pädevuses.